

رموز خلقت و جوانان

فاطمه نادعلی

❁ مقدمه:

جوانی، جلوه‌ی جمال و جلال آدمی است و ذهنی فعال، جست و جوگر و پرسش‌گر دارد و روحی که تشنه‌ی حقیقت است. از جمله سؤال‌های مهمی که ذهن جوانان را به خود مشغول داشته و خواهان پاسخ‌گیری آن بوده‌اند، سؤال از فلسفه‌ی آفرینش و رموز خلقت انسان می‌باشد. جوان می‌خواهد بداند برای چه خلق شده‌است؟ و برنامه‌ی او برای زندگی هدف‌مند چیست؟ و چگونه باید آن را طی نماید و چه ابزارهایی برای سپری کردن این مرحله از حیات در اختیار دارد؟

... هدف از این نوشتار طرح پاسخ‌های قرآن به این سؤالات است. البته کلام معصومین علیهم‌السلام و نظرات مفسرین نیز در این باب طرح شده که به محضر خوانندگان عزیز تقدیم می‌گردد.

❁ کلید واژه:

رموز خلقت از منظر قرآن کریم، رموز خلقت از منظر روایات معصومین علیهم‌السلام، و نظرات مفسرین قرآن کریم، قرآن و زندگی انسانی.

❁ رموز خلقت از منظر قرآن کریم:

... با نشستن در نسیم بهارستان قرآن و گوش دادن به زمزمه‌ی روح نواز و زندگی بخش قرآن، علل و رموز خلقت برایمان مشخص می‌شود. خداوند تبارک و تعالی در قرآن کریم ضمن بیان فلسفه‌ی آفرینش انسان، تأکید فرموده که انسان را عبث و بیهوده نیافریدم بلکه او را برای اهداف معینی خلق نمودم. با نگاهی در آیات با پنج هدف مشخص برای خلقت انسان آشنا می‌شویم.

✽ انتخاب خلیفه بر روی زمین:

خداوند تبارک و تعالی در شخصیت دادن به انسان و تکریم شخصیت او کمال عنایت و محبت خود را بروز و ظهور داده و انسان را به عنوان خلیفه ی خود بر روی زمین انتخاب فرموده است؛ وقتی ملائکه از خلقت انسان سؤال نمودند، خداوند فرموده است: «و إذ قال ربك للملائكة إني جاعل في الأرض خليفة» (۱) یعنی هدف از خلقت انسان، انتخاب او به عنوان خلیفه بر روی زمین می باشد.

✽ عبادت گری و پرستش برای کمال:

خداوند تبارک و تعالی به انسان فطرتی خداجو و روحیه ای عبادت گر و عقلی برای پرستش و فکر و اندیشه ای برای بندگی خالق مهربان و مالک هستی بخش، عنایت فرموده تا انسان کمال طلب در سایه ی عبادت و پرستش به اوج کمال رسد.

سرلوحه ی دعوت انبیا دعوت انسان ها به عبادت و پرهیز از استکبار بوده و کار آنها کنار زدن حجاب ها از فطرت و عقل و اندیشه ی خداجوی انسان ها بوده است. و لذا قرآن هدف از خلقت جن و انسان را عبادت گری و پرستش می داند: «و ما خلقت الجنّ و الإنس إلا ليعبدون» (۲)

✽ نمایش قدرت و انزال رحمت:

سومین هدفی که در خلقت انسان در قرآن مطرح شده، آن است که خداوند با خلقت انسان به عنوان اشرف مخلوقات و صورت گری او را در احسن وجه و تشکل او را به احسن تقویم به نمایش قدرت پرداخته و او را خلق نموده تا کاری کند که سزاوار رحمت بی کران الهی شود و خداوند برایشان رحمت بی منتهای خود را نازل فرماید: «و لو شاء ربك لجعل الناس أمة واحدة و لا یزالون مختلفین» (۳)

✽ بهره مندی انسان از حیات طیبه:

چهارمین هدفی که در خلقت انسان در قرآن مطرح شده بهره مندی انسان از حیات طیبه است. خداوند فرموده: «إنا خلقنا الإنسان من نطفة أمشاج نبتليه فجعلناه سميعاً بصيراً» (۴) خداوند تبارک و تعالی با قرار دادن ابزار شناخت (گوش و چشم) در انسان ابزار لازم برای حضور انسان در حیات طیبه را به او عنایت فرموده و خداوند و پیامبر و حضرات معصومین ع، با توجه به تمامی قوا و استعدادهایی که در انسان به ودیعت نهاده شده او را به سمت حیات معنوی دعوت نموده اند: «یا ایها الذین ءامنوا استجیبوا لله و للرسول إذا دعاکم لما یحییکم» (۵)

- ۱- سوره ی بقره، آیه ی ۳۰
- ۲- سوره ی ذاریات، آیه ی ۵۶
- ۳- سوره ی هود، آیات ۱۱۸ و ۱۱۹
- ۴- سوره ی دهر، آیه ی ۲
- ۵- سوره ی انفال، آیه ی ۲۴

انتخاب و معرفی انسان برتر:

پنجمین هدفی که در خلقت انسان مطرح شده است انتخاب و معرفی انسان برتر است، کسانی که در یرتو ایمان و عمل صالح به حیات طیبه رسیده اند (من عمل صالحاً من ذکر أو أنسی و هو مؤمن فلنحییته حیوة طیبة) (۶) مورد انتخاب و معرفی حضرت حق قرار می گیرند و منظور از خلقت حیات و موت برای این بوده که کدام یک از انسان ها عملش بهتر است: «الذی خلق الموت والحیوة لیلوکم أیکم أحسن عملاً و هو العزیز الغفور» (۷)

رموز خلقت انسان از منظر روایات معصومین (علیهم السلام):

حضرات معصومین علیهم السلام بعنوان قرآنهائ ناطق و مفسران واقعی قرآن بطن های ناپیدا از آیات و حیاتی قرآن را هویدا نموده و ابعاد دیگری از فلسفه ی آفرینش را برای علاقه مندان آشکار می سازند و علل و رموز خلقت را تبیین می نمایند.

۱- فرمان برداری، نیکوکاری و تقوای پیشه گی:

امام علی (علیه السلام) فرموده اند: انسان برای تقوای پیشگی، نیکو کاری و فرمان برداری از خدا، آفریده و خلق شده است. (۸)

۲- بهره مندی از عنایات و تفضلات الهی:

امام علی (علیه السلام) فرموده اند: خداوند عزّ و جلّ فرموده: ای فرزند آدم! تو را نیافریدم تا سودی کنم بلکه آفریدمت تا تواز من سود ببری- پس به جای هر چیز، من را برگزین، زیرا من باور تو به جای هر چیز هستم. (۹)

۳- معرفت و شناخت خداوند:

امام حسین (علیه السلام) فرموده اند: خدای عزّ و جلّ بندگان را نیافرید مگر او را بشناسند و چون او را شناختند پیرستندش و چون او را پیرستند از پرستش جز او، بی نیاز شوند. (۱۰)

۴- نمایش علم و حکمت و تدبیر:

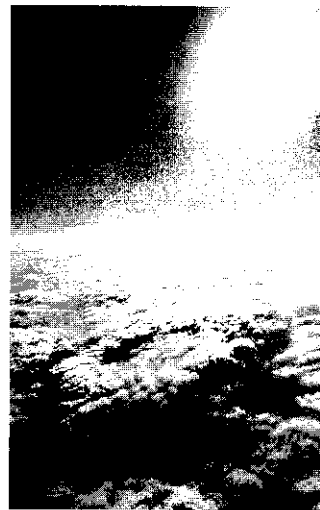
امام صادق (علیه السلام) فرموده اند: خداوند بندگان را آفرید تا حکمت خود را نشان دهد و علم خود را به کارزند و تدبیر خود را نمایش دهد. (۱۱)

۵- انزال رحمت بی کران:

امام صادق (علیه السلام) فرموده اند: خداوند بندگان را خلق نمود تا اعمالی داشته باشند که مستوجب و سزاوار رحمت او شوند و خداوند برایشان رحمت آورد. (۱۲)

۶- آفرینش برای حیاتی ماندگار و جاودانه:

امام صادق (علیه السلام) فرموده اند: خداوند انسان ها را برای ماندن آفریده نه برای نابود شدن (یعنی انسان با مرگ نابود نمی شود بلکه از مرحله ای به مرحله ی دیگر منتقل می شود).

۶- سوره ی نحل، آیه ی ۹۷

۷- سوره ی ملک، آیه ی ۲

۸- میزان الحکمة، ج ۱، ص ۴۲۹

۹- میزان الحکمة، ج ۱، ص ۴۲۹

۱۰- میزان الحکمة، ج ۱، ص ۴۳۰

۱۱- بحار الانوار، ۱۰/۱۶۷/۲

۱۲- نورالقلین، ۲/۴۰۴/۲۵۰

۷- نمایش قدرت و اراده ی نعمت جاودانه:

امام صادق علیه السلام فرموده اند: خداوند تبارک و تعالی آفریدگان خود را بسپرده نیافرید و آنان را به حال خود رها نکرد بلکه آفریدشان تا قدرت خویش را نشان دهد و تکلیف طاعت خود را به دوش آنها نهد تا با آن سزاوار خشنودی او شوند، آنان را نیافرید تا از آنها سود برسد و یازبانی را به وسیله ی آنها از خود دور سازد بلکه آفریدشان تا به ایشان سودی رساند و آنها را به نعمت جاودانه برساند. (۱۴)

رموز خلقت از منظر مفسرین قرآن کریم:

با بررسی تفاسیر قرآن کریم به پیام ها و نکات قابل توجهی می رسیم که مفسران در سایه سار آیات الهی قرآن و روایات حضرات معصومین علیهم السلام برداشت نموده و پنجره های دیگری از رموز خلقت را به رویمان گشوده اند که به ذکر آنها می پردازیم:

۱- خلقت و قوام انسان:

انسان مخلوق ویژه ای است که ساخت مادی او به بهترین قوام بوده «لقد خلقنا الإنسان فی أحسن تقویم» (۱۵)

۲- خلقت و خلافت انسان:

اگر چه همه ی انسان ها، استعداد خلیفه ی خدا شدن را دارند اما همه، خلیفه ی خدا نمی شوند. چون بعضی از آنها با رفتار خود به اندازه ای سقوط می کنند که از حیوان هم پست تر می شوند. چنان که قرآن می فرماید: «اولئک کالأنعام بل هم أضل» (۱۶) و کسانی که با بندگانه خدا به مقام خلافت می رسند لیاقت آنها از این قرارگاه زمینی به حد قاب قوسین او آذنی (۱۷) می رسد. (رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند).

۳- خلقت و تکامل روحی و معنوی انسان:

فلسفه ی آفرینش انسان، در آیات قرآن با عناوین مختلفی مطرح شده است: خلیفه ی خدا بودن، پرستش و عبادت خدا، آزمایش و امتحان انسان، جلب رحمت خدا و معرفی انسان برتر، با کمی دقت متوجه می شویم که همه ی این موضوعات دارای یک نقطه ی اشتراک هستند و آن تکامل روحی و معنوی انسان هاست. (۱۸)

۴- خلقت و سنت الهی آفرینش انسان:

سنت الهی در آفرینش انسان، بر اساس آزادی و انتخاب عقاید و افکار است.

«لو شاء ربک لجعل الناس أمة واحدة» (۱۹)

۱۳- علل الشرایع، ۱۱/۵

۱۴- بحارالانوار، ۵/۳۱۳/۲

۱۵- سوره ی اعراف، آیه ی ۱۷۹

۱۶- سوره ی نجم، آیه ی ۹

۱۷- سوره ی تین، آیه ی ۴

۱۸- تفسیر نور، ج ۵، ص ۳۹۶

۱۹- تفسیر نور، ج ۵، ص ۳۹۵

۵- خلقت و حیات طیبه ی انسان:

خداوند انسان را از راه ابزار سمع و بصر امتحان می کند. خداوند با سمیع و بصیر کردن بشر تدبیر خود را به یاد انسان آورده و به او می فهماند که تدبیر الهی اقتضا دارد تا برای رساندن انسان به غایت هستی اش او را سمیع و بصیر قرار دهد. تا آیات داله بر مبدأ و معاد را ببیند و کلمه ی حق را که از جانب پروردگارش و از راه ارسال رسل و انزال کتب می رسد بشنود و این دیدن و شنیدن او را به سلوک راه حق و سیر در مسیر حیات ایمان و عمل صالح وادار سازد. اگر دعوت الهی را لیک گفت و در حیات طیبه قرار گرفت به نعیم ابدی می رسد و اگر به دعوت الهی پشت پازد و حجابی بر ابزار خود کشید به عذاب جاودانه گرفتار آید. (۲۰)

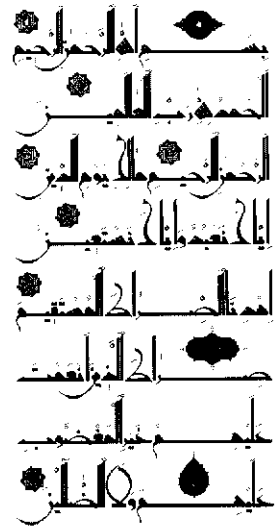
۶- خلقت و انتخاب انسان بر تو:

هدف از خلقت موت و حیات انسان، رساندن جزای خیر به بسندگان و تعیین صاحبان عمل نیک و خیر می باشد، خدای تعالی انسان را این گونه آفریده که نخست موجودی زنده باشد و سپس بمیرد و این نوع از خلقت مقدمه ای است تا به این وسیله خوب شما از بدتان متمایز و معلوم شود کدامتان از دیگران بهتر عمل می کند.

... علامه طباطبایی در ارتباط با آیه ی «لَیْسَ لَکُمْ أَمْوَالُکُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا» (۲۱) فرموده اند: خداوند در این آیه تنها عمل خوب را ذکر کرده و فرموده خلقت حیات و موت برای این است که معلوم شود کدام یک عملش بهتر است، پس صاحبان عمل نیک مقصود اصلی از خلقت اند، و اما دیگران به خاطر آنان خلق شده اند. (۲۲)

قرآن و زندگی انسانی:

خداوند انسان را به عنوان خلیفه ی خود خلق نموده و تمامی استعدادهای کمال یابی و رشد را با محبت تمام به او عنایت فرموده و برای بیداری و هدایت او به نهایت کمال، انبیا را مبعوث و آیات و حیاتی خود را نازل فرموده است تا انسان با بهره مندی از ابزار و استعدادهای خدادادی دعوت انبیا به حیات طیبه را لیک گفته و با تقوایشه گی، نیکو کاری و فرمان برداری خالصانه و بهره گیری از عنایات و تفضلات الهی زمینه ی بهره مندی از حیات ماندگار و نعمات جاودانه ی الهی را برای خود تأمین نماید و جوانان که در اوج بسالندگی هستند، بایستی با آگاهی از اهداف خلقت؛ فرصت جوانی را مقتنم شمرده و در راستای اهداف خلقت حرکت نمایند تا خشنودی حضرت حق را جلب نموده و سزاوار رحمت بی کران او شوند.

۲۰- تفسیر المیزان، ج ۲۰، ص ۲۴۳
۲۱- سوره ی ملک، آیه ی ۲
۲۲- تفسیر المیزان، ج ۲۰، ص ۸